

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

SEGERSTEDTINSTITUTET

RAPPORT

RAPPORT 9

Israel-Palestinakonfliktens påverkan på antisemitism i Sverige: världsbilder, delegitimering och tankestrukturer

Anders Persson

Department of Political Science
Linnaeus University

2021-01-02

Innehåll

Lärdomar från historien – varningar för nutiden.....	2
Den samtida antisemitismen i Sverige	3
Kort om definitioner och forskningsläge	4
Studiens analytiska ramverk.....	7
En IP-centrisk världsbild.....	7
Delegitimering: icke-erkännande av Israel, israeler och sionism	9
Antisemitiska tankestrukturer som överförs på Israel.....	12
Sammanfattning av det teoretiska ramverket	14
Styrkan och avmattningen i den IP-centriska världsbilden i Sverige.....	15
IP-konflikten triggat antisemitism i Sverige	16
En diskursiv förändring i synen på sionism i Sverige.....	20
Antisemitiska tankestrukturer som överförs på Israel.....	23
Slutsatser: Positiva effekter av en minskad betydelse av IP-konflikten.....	26
Möjliga trender för framtiden.....	28
Appendix: Exempel på antisemitism i IHRA:s arbetsdefinition	30

Segerstedtstitutet rapport nr:9, 2021

ISBN 978-91-519-9380-5

Författarens kontaktuppgifter:

Anders Persson (Ph.D)
Department of Political Science
Linnaeus University
351 95 Växjö
Tel: +46470708578
Mob: +46761305073
Email: anders.persson@lnu.se
Website: dranderspersson.com
Twitter @82anderspersson

Lärdomar från historien – varningar för nutiden

Efter att ha blivit diagnostiserad med den dödliga sjukdomen ALS skrev historikern Tony Judt (1948-2010) sin sista bok *Thinking the Twentieth Century* tillsammans med en annan historiker, Timothy Snyder. Boken gavs ut 2013, tre år efter att Judt avlidit. Vi kan knappast undgå att notera, skrev Judt i boken, hur Europa idag inte bara i stor utsträckning är post-kristet utan ännu mer dramatiskt post-judiskt. Han skrev vidare att för européer så har det faktum att ”judarna inte längre finns bland oss – att vi dödade dem och lämnade resten att fly – blivit den viktigaste lärdomen som det förflutna testamenterat till oss.”¹ Demografisk data visar hur rätt Judt hade. I slutet av 1800-talet levde nästan 90 procent av världens judar i Europa. Idag är den siffran nere i nio procent.² Dessa lärdomar från historien har blivit till varningar för nutiden. ***Den stora frågan är vad vi gör med dem.*** Bernard Lewis (1919-2018), en annan historiker, citerade ofta i sina böcker och på sina föreläsningar, åren innan han dog 2018, en tysk med turkiskt påbrå som han träffat på en konferens i Berlin på 1970-talet. Lewis hade blivit helt mållös när tysk-turken frågade honom vilket hopp det fanns att tyskarna skulle acceptera två miljoner turkar bland dem när de inte hade kunnat acceptera 400.000 judar som levte i Tyskland i över tusen år innan Förintelsen.³ En tredje historiker, Jan Tomasz Gross, har uttryckt liknande farhågor för Central- och Östeuropa, att dessa länder inte gjort upp med sitt mordiska förflutna, i samband med flyktingkrisen 2015.⁴ Ett tecken på att Gross har rätt är den fällande domen i Polen nyligen mot historikerna Barbara Engelking and Jan Grabowski gällande deras forskning om polackers medverkan i att döda judar under Förintelsen. Åtalet uppfattas av många som politiskt motiverat från högerextremism kretsar med kopplingar till den polska regeringen.⁵ Slutligen är antisemitismen viktig att studera därför att den är källan till många andra samtida konspirationsteorier – från islamisters konspirationsteorier till teorin om folkutbyte hos extremhögern.⁶

¹ Judt, Tony (med Timothy Snyder) (2013). *Thinking the Twentieth Century*. New York: Penguin, s. 121.

² DellaPergola, Sergio & Staetsky, L. Daniel (2020). *Jews in Europe at the turn of the Millennium Population trends and estimates*. The Institute for Jewish Policy Research. Tillgänglig via https://www.jpr.org.uk/documents/JPR_2020.Jews_in_Europe_at_the_turn_of_the_Millennium.pdf (25 mars 2021), s. 14.

³ Lewis, Bernard (2012). *Notes on a Century: Reflections of A Middle East Historian*. London: Weidenfeld & Nicolson, s. 191.

⁴ Gross, Jan Tomasz (2015). ”Eastern Europe’s Crisis of Shame”, *Project Syndicate*, 13 september. Tillgänglig via <https://www.project-syndicate.org/commentary/eastern-europe-refugee-crisis-xenophobia-by-jan-gross-2015-09> (25 mars 2021).

⁵ Reuters (2021). ”Polish court orders historians to apologise over Holocaust book”, *Reuters*, 9 februari. Tillgänglig via <https://www.reuters.com/article/us-poland-holocaust-idUSKBN2A91M7> (25 mars 2021).

⁶ Mattsson, Christer (2020). ”Så här bekämpar vi antisemitismen”, *Ledarredaktionen podd*, 22 oktober. Tillgänglig via <https://www.svd.se/sahar-bekampar-vi-antisemitismen/i/senaste/om/ledare?fbclid=IwAR3vZcoh9J4XK-0HMLY-ZiSwz4T3cFoOJJcmfGnxToekwUG601ds4eZdy0> (25 mars 2021).

Den samtida antisemitismen i Sverige

Problemen med den samtida antisemitismen i Sverige är både komplexa och mångfacetterade. Å ena sidan ligger Sverige ofta bäst till i Europa och världen i olika undersökningar vad gäller antisemitiska uppfattningar i samhället, till och med överlägset bäst i världen enligt den senaste rapporten från The Anti-Defamation League (ADL).⁷ Samtidigt finns det anledning att tolka statistiken från ADL med viss försiktighet. Urvalet för respektive land är litet (500 i senaste undersökningen), bara en av frågorna rörde Israel och metodologin bakom går ut på att den intervjuade ska instämna i minst sex av elva påståenden för att anses hysa antisemitiska attityder. Det innebär att de tillfrågade kan svara väldigt instämmande på vissa antisemitiska påståenden och inte alls på andra och ändå i slutändan klassas som att de inte hyser antisemitiska attityder.⁸ Till exempel svarade 25% av de tillfrågade i Sverige att judar är mer lojala mot Israel än de länder som de lever i och 15% svarade att judar talar för mycket om vad som hände dem under Förintelsen, vilket trots det goda resultatet överlag tyder på att vissa antisemitiska uppfattningar är ganska vitt spridda i det svenska samhället.⁹

Sverige har också starka extremistmiljöer, framförallt bland högerextremister och islamister. Muslimer i Sverige utmärker sig negativt i att de hyser antisemitiska uppfattningar i betydligt större omfattning än befolkningen i stort. En stor studie av Forum för levande historia från 2005 visade att bland vuxna som självidentifierade sig som muslimer hyste 39 procent en systematisk antisemitisk inställning jämfört med 5 procent av befolkningen totalt.¹⁰ En annan studie av samma myndighet från 2010 visade att bland gymnasieelever som definierade sig som muslimer hade 55 procent en negativ inställning till judar.¹¹ Trots Sveriges resultat i ADL:s undersökningar (ett liknande resultat uppmättes 2014) känner judar i Sverige en stor utsatthet och rädsla för att visa sin judiskhet offentligt.¹² I den senaste studien från EU:s byrå för grundläggande rättigheter, FRA, svarade 90 procent av de svenska judarna att de upplever att

⁷ Se till exempel The Anti-Defamation League (2019). *ADL/Global 100: 2019 survey update*. Tillgänglig via <https://global100.adl.org/about/2019> (25 mars 2021).

⁸ Ibid.

⁹ The Anti-Defamation League (2019). *ADL/Global 100: 2019 survey update – Sweden*. Tillgänglig via <https://global100.adl.org/country/sweden/2019> (25 mars 2021).

¹⁰ Bachner, Henrik & Ring, Jonas (2005). *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*. Tillgänglig via <https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/materialfile/antisemitiska-attityder-rapport.pdf> (25 mars 2021), s. 11.

¹¹ Forum för levande historia (2010). *Den mångtydiga intoleransen – en studie av gymnasieungdomars attityder läsåret 2009/2010*. Tillgänglig via https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/den-mangtydiga-intoleransen-rapport.pdf (25 mars 2021), s. 90.

¹² Dencik, Lars & Marosi, Karl (2016). "Different antisemitisms: On three distinct forms of antisemitism in contemporary Europe With special focus on Sweden", *Scandinavian Jewish Studies*, Vol. 27, Nr 7, s. 70.

antisemitismen i Sverige ökat de senaste fem åren.¹³ Antalet antisemitiska hatbrott i Sverige är också på en toppnotering enligt den senaste undersökningen från Brottsförebyggande rådet (Brå).¹⁴ Antisemitiska våldsdåd är dock relativt ovanliga i Sverige¹⁵ och såvitt känt har ingen jude dödat i ett antisemitiskt våldsdåd i Sverige sedan 1800-talet.

Sedan Junikriget 1967 och ännu mer sedan Libanonkriget 1982 har antisemitiska hatbrott, yttringar och kontroverser i Sverige ofta varit kopplade till händelseutvecklingen i Israel-Palestinakonflikten (IP) – men varför är det så, hur ser sambanden egentligen ut och har de förändrats över tid? Denna studies syfte är att söka svar på dessa frågor.

Kort om definitioner och forskningsläge

I många avseenden är antisemitism ett väl utforskat ämne, såväl internationellt som i Sverige. Många historiska standardverk handlar både om judeutrotningen under andra världskriget och om antisemitism som fenomen.¹⁶ I Sverige är det framförallt två historiker, Lars M Andersson och Henrik Bachner, som står ut i forskningen om antisemitism. Anderssons avhandling handlar om antisemitism i svensk skämtpress under de första decennierna på 1900-talet.¹⁷ Bachners forskning handlar om antisemitism i Sverige mellan 1945 och 2004.¹⁸ Hans bok *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945* handlar till viss del om hur kriget som Israel varit inblandade i påverkat antisemitism i Sverige. Bachner har även skrivit om hur IP-konflikten påverkar antisemitism i Europa.¹⁹ En rad organisationer bidrar också till att bevaka antisemitism och sprida kunskap om densamma i Sverige. Av dessa utmärker sig Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA), Forum för levande historia och Expo. Sedan Bachners bok 2004 har ingen forskning i Sverige på ett systematiskt sätt undersökt hur IP-konflikten påverkar antisemitism i Sverige. Forskning om hur IP-konflikten påverkar antisemitism i Sverige har

¹³ FRA (2018). *Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU*. Tillgänglig via https://fra.europa.eu/sites/default/files/frauploads/fra-2018-experiences-and-perceptions-of-antisemitism-survey_en.pdf (25 mars 2021), s. 20.

¹⁴ Brå (2019a). *Hatbrott 2018: Statistik över polisanmälda brott med identifierade hatbrottsmotiv*. Tillgänglig via <https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2019-10-31-hatbrott-2018.html> (25 mars 2021), s. 58.

¹⁵ Ibid, s. 59.

¹⁶ Se till exempel Hilberg, Raul (2003 [1961]). *The Destruction of the European Jews*. New Haven: Yale University Press; Gilbert, Martin (1987). *The Holocaust: The Jewish Tragedy*. London: Fontana Press.

¹⁷ Andersson, Lars M (2000). *En jude är en jude är en jude – representationer av "juden" i svensk skämtpress omkring 1900-1930*. Lund: Nordic Academic Press.

¹⁸ Bachner, Henrik (1999). *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945*. Stockholm: Natur och Kultur.

¹⁹ Bachner, Henrik (2019). "Contemporary Antisemitism in Europe and the Israeli-Palestinian Conflict. Connections and Misconceptions", i Emma O'Donnell Polyakov (red), *Antisemitism, Islamophobia, and Interreligious Hermeneutics*. Leiden: Brill/Rodopi.

efterlysts av bland annat Mirjam Katzin i en ny rapport.²⁰ Här fyller denna studie en tydlig lucka. Den är dessutom skriven av en statsvetare, vilket innebär ett annorlunda fokus än den tidigare historiska forskningen, framförallt vad gäller att utveckla ett analytiskt ramverk i syfte att förklara varför och hur IP-konflikten påverkar antisemitism i Sverige.

Termen antisemitism anses ha myntats av den tyske journalisten och judehataren Wilhelm Marr (1819-1904) 1878.²¹ Precis som är fallet med många andra akademiska studieobjekt finns det ingen allmänt accepterad definition av antisemitism. Dock, enligt Lars M Andersson, förefaller medparten av antisemitismforskare vara överens om att antisemitism bäst förstås som seglivade tankestrukturer med djupa rötter i den kristna, västerländska kulturen.²² Enligt Bernard Lewis finns det två särskilda kännetecken för antisemitism. Det första och viktigaste är att judar tillskrivs en kosmisk, satanistisk ondska olik andra grupper och annan typ av rasism. Det andra är att judar bedöms utifrån en egen standard som inte gäller andra.²³ Båda dessa är också enkelt överförbara på Israel. Den kände israeliske författaren Amos Oz (1939-2018) fångade problematiken med dubbla standarder väl i en intervju han gav två år innan han dog:

Det finns många, många människor i det här landet [Storbritannien] och i hela Europa som har en stor sentimental svaghet för tredje världen och säger: Ok, dessa människor har lidit mycket, så man måste förstå att det bara är naturligt att de är våldsamma... När det kommer till judarna säger de ofta: ok, de har lidit så mycket. Hur kan de vara våldsamma efter en sådan upplevelse?²⁴

Ett typiskt kännetecken för rasism i olika former är att den som regel ser ner på sina offer och betraktar dem som underlägsna. Detta finns inom antisemitismen med, till exempel vad gäller nedsättande föreställningar om judars fysiska attribut, men oftare handlar antisemitismens tankestrukturer om judar som överlägsna, enligt modellen ”ondskefulla genier”. Mycket av de gamla antisemitiska tankestrukturerna går just ut på att judar är kontrollerande och dominanta.²⁵ Även dessa tankestrukturer går att föra över på Israel.

²⁰ Katzin, Mirjam (2021). *Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap: En rapport om antisemitism och det judiska minoritetskapet i Malmös förskolor, skolor, gymnasier och vuxenutbildning*. Tillgänglig via <https://malmo.se/download/18.4f363e7d1766a784af11a96d/1613644369102/Skolgårdsrasism,%20konspirationsteorier%20och%20utanförskap%20,%20slutversion.pdf> (25 mars 2021), s. 76.

²¹ Bachner, (1999), s. 26.

²² Andersson, Lars M (2001). “Recension av The Holocaust Industry: Reflections on the Exploitation of Jewish Suffering (N. Finkelstein)”, *Scandia*, Vol. 67, Nr. 1, s. 168.

²³ Lewis, Bernard (2005). “The New Anti-Semitism: First religion, then race, then what?”, *The American Scholar*, 1 december. Tillgänglig via <https://theamericanscholar.org/the-new-anti-semitism/> (25 mars 2021).

²⁴ Amos Oz citerad i Gravé-Lazi, Lidar (2016). ”Amos Oz: Those who deny Israel's right to exist are anti-Semites”, *The Jerusalem Post*, 14 september. Tillgänglig via <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/amos-oz-those-who-deny-israels-right-to-exist-are-antisemites-467706> (25 mars 2021).

²⁵ Bachner (1999), s. 20.

De senaste åren har väldigt mycket av diskussionerna kring antisemitism gällt den nya definitionen med åtföljande exempel på antisemitism som International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) utarbetat. IHRA var från början ett svenskt initiativ som startades av tidigare statsministern Göran Persson på 90-talet. Under en lång tid var IHRA en liten organisation långt ifrån den politiska hetluften, men detta förändrades i samband med IHRA:s arbete att ta fram en ny definition av antisemitism som fastslogs 2016. IHRA-definitionens tillkomst hade föregåtts av en lång diskussion i bland annat European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC) om behovet att uppmärksamma den Israelrelaterade antisemitismen.²⁶ Eftersom IHRA-definitionen finns i en ruta på IHRA:s hemsida har den ofta kommit att kallas för just rutan.²⁷

IHRA:s definition av antisemitism

”Antisemitism är en viss uppfattning av judar som kan uttryckas som hat mot judar. Retoriska och fysiska yttringar av antisemitism riktas mot judiska eller icke-judiska personer och/eller deras egendom samt mot de judiska samfundens institutioner och utrymmen för religiöst bruk.”

Definitionen som är rättsligt icke-bindande åtföljs av elva exempel på antisemitism, av vilka sju handlar om Israel (se appendix). I skrivande stund har IHRA 34 medlemmar, de flesta från Europa och Nordamerika.²⁸ Den svenska regeringen ställde sig bakom IHRA:s definition och exempel på antisemitism i januari 2020.²⁹ I takt med att IHRA:s definition med åtföljande exempel blivit alltmer inflytelserik, har också kritiken vuxit. Kritiken mot IHRA:s definition av antisemitism med åtföljande exempel har framför allt rört tre områden: vagheten i

²⁶ Ulrich, Peter (2019). ”Expert Opinion on the ‘Working Definition of Antisemitism’ of the International Holocaust Remembrance Alliance”, *RLS Papers*. Tillgänglig via <https://www.rosalux.de/en/publication/id/41168/expert-opinion-on-the-international-holocaust-remembrance-alliances-working-definition-of-antisemi/> (25 mars 2021), s. 7.

²⁷ IHRA (u.å). *IHRA:s arbetsdefinition av antisemitism*. Tillgänglig via https://www.holocaustremembrance.com/sv/node/196?link_id=8&can_id=a14cde157854efceb4655bd117fa97d9&source=email-readings-announcements-for-palestine-sub-committee-meeting-on-210&email_referrer=email_1068337&email_subject=readings-announcements-for-palestine-sub-committee-meeting-on-210 (25 mars 2021).

²⁸ IHRA (u.å). *Member Countries*. Tillgänglig via <https://www.holocaustremembrance.com/about-us/countries-membership> (25 mars 2021).

²⁹ Löfven, Stefan (2020). ”Sweden welcomes world leaders to Holocaust forum”, *Ynet*, 21 januari. Tillgänglig via <https://www.ynetnews.com/article/rJgIk2VZ8> (25 mars 2021).

definitionen, fokus på Israel, samt tillämpningen i det att den missbrukas av pro-israeliska krafter för att tysta ner kritik av Israel.³⁰ Detta har inneburit att debatten kring IHRA blivit en viktig fråga för yttrandefriheten i Västeuropa och USA. Debatten kring IHRA har även polariserat forskningen kring antisemitism, vilket exempelvis de interna bråken på The Pears Institute for the Study of Antisemitism i Storbritannien under det senaste året visat.³¹

Studiens analytiska ramverk

För att kunna studera hur IP-konflikten påverkar antisemitism i Sverige har studien utvecklat ett analytiskt ramverk bestående av tre breda komponenter: (1) en IP-centrisk världsbild; (2) delegitimering av Israel, israeler och sionism; (3) antisemitiska tankestrukturer som överförs på Israel. Nedan beskrivs respektive komponent på ett mer ingående teoretiskt plan. I efterföljande del av studien kommer de appliceras på förhållandena i Sverige. I sig själva behöver de två första komponenterna inte utgöra antisemitism, men det är svårt att föreställa sig antisemitism i Sverige kopplad till IP-konflikten som inte innehåller dessa tre komponenter. En övergripande förutsättning för ramverket är att det finns antisemitism i Sverige, vilket data från Brå och tidigare forskning tydligt visat på.³²

En IP-centrisk världsbild

För att IP-konflikten ska kunna trigga antisemitiska hatbrott, yttringar och kontroverser krävs det att personerna bakom dessa på något sätt har en IP-centrisk världsbild där de bryr sig om vad som händer i konflikten och relaterar detta till Sverige. Om ingen brydde sig om IP-konflikten skulle inte händelseutvecklingen där trigga antisemitism här i Sverige och på andra ställen. I till exempel Central- och Östeuropa triggar IP-konflikten inte antisemitism på samma sätt som i Västeuropa, eftersom invånarna där inte bryr sig på samma sätt som i Västeuropa, trots betydligt högre nivåer av antisemitiska uppfattningar generellt i dessa länder jämfört med Västeuropa.³³ I Västeuropa och USA accentueras problematiken med en IP-centrisk världsbild

³⁰ Se till exempel; Ulrich, (2019); Stern, Kenneth (2020). *The Conflict over the Conflict: The Israel/Palestine Campus Debate*. Toronto: New Jewish Press; Persson, Anders (2019). "Förintelsekonferens kan göra mer skada än nytta", *SvD debatt*, 23 oktober. Tillgänglig via <https://www.svd.se/forintelsekonferens-kan-gora-mer-skada-an-nytta> (25 mars 2021).

³¹ Rich, David & Spencer, Philip (2020). "David Feldman should not be encouraging those who denigrate Jews", *The JC*, 14 december. Tillgänglig via <https://www.thejc.com/comment/opinion/david-feldman-should-not-be-encouraging-those-who-denigrate-jews-1.509689> (25 mars 2021).

³² Se till exempel Brå (2019a), s. 58.

³³ The Anti-Defamation League (2019).

av det faktum att det politiska etablissemanget och media under årtionden själva haft en IP-centrisk världsbild, vilket gör att IP-konflikten får en enorm uppmärksamhet i västvärlden. Författaren till denna studie har till exempel i sin tidigare forskning kodat 70.000 sidor EU text från *Bulletin of the European Communities/European Union* mellan 1967-2009. Min tidigare forskning visar med all tydlighet att IP-konflikten fått långt mer uppmärksamhet än andra konflikter i EU:s (och föregångaren EG:s) uttalanden, ingen annan konflikt är ens nära.³⁴ Vidare fastställde EU:s säkerhetsstrategi från 2003 explicit vad som under tre årtionden varit Europas tvillingnarrativ gällande Mellanöstern: att (1) ”En lösning av den arabisk-israeliska konflikten är en strategisk prioritering för Europa.” och (2) ”Utan en sådan kommer det inte att finnas stora chanser att ta itu med andra problem i Mellanöstern.”³⁵ Samma år svarade närmare 60% av invånarna i EU att de betraktade Israel som ett hot mot världsfreden i en opinionsundersökning gjord av EU-kommissionen, vilket var klart högre än det upplevda hotet från alla andra länder. I Sverige ansåg 52% av de tillfrågade att Israel var ett hot mot världsfreden.³⁶

Denna IP-centriska världsbild delades av såväl Barack Obama som Donald Trump. Obamas syn på centraliteten vad gäller IP-konflikten går bland annat att se i hans tal i Kairo 2009 och i många av hans rådgivares tänkande.³⁷ För att förstå hur dominerande den IP-centriska världsbilden var för Obama är det värt att belysa vad hans förste nationella säkerhetsrådgivare, James Jones, sade i ett uppmärksammat tal i Israel 2009:

Jag är av uppfattningen att ifall Gud hade uppenbarats sig framför president Obama år 2009 och sagt att om han kunde gjort en sak för planeten, och enbart en sak, för att göra världen till en bättre plats och ge människor mer hopp och möjligheter för framtiden, så skulle jag satsa på att det skulle ha något att göra med att finna en tvåstatslösning i Mellanöstern.³⁸

Även Trump anslöt sig tidigt till den IP-centriska världsbilden. Under sin första utlandsresa som president i maj 2017 sade Trump i ett tal i Bethlehem: ”Jag tror också stadigt på att om Israel och Palestina kan skapa fred så kommer det börja en process av fred överallt i

³⁴ Persson, Anders (2020). *EU Diplomacy and the Israeli-Arab Conflict, 1967–2019*. Edinburgh: Edinburgh University Press, s. 4.

³⁵ Europeiska unionens råd (2013). *Den europeiska säkerhetsstrategin – ett säkert Europa i en bättre värld*. Tillgänglig via <https://www.consilium.europa.eu/media/30817/qc7809568svc.pdf> (25 mars 2021), s. 36.

³⁶ EOS Gallup Europe (2003). *Flash Eurobarometer 151 – Iraq and Peace in the World*. Tillgänglig via https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl151_iraq_full_report.pdf (25 mars 2021), s. 78.

³⁷ Obama, Barack. (2009). *The President's Speech in Cairo: A New Beginning*, 4 juni. Tillgänglig via <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/presidents-speech-cairo-a-new-beginning> (25 mars 2021).

³⁸ James Jones citerad i Keinon, Herb. (2011). “Jones: Israeli–Palestinian strife still core of ME ills”, *The Jerusalem Post*, 8 februari. Tillgänglig via <http://www.jpost.com/Middle-East/Jones-Israeli-Palestinian-strife-still-core-of-ME-ills> (25 mars 2021).

Mellanöstern.”³⁹ Men istället för att fullfölja den här visionen som kallas för insida-ut-strategin (israelisk-palestinsk fred först, israelisk-arabisk normalisering senare), valde Trump under sitt sista år som president den motsatta utsida-in-strategin (israelisk-arabisk normalisering först, israelisk-palestinsk fred senare) i samband med de uppmärksammade freds- och normaliseringsavtalen mellan Israel och en rad arabiska länder.⁴⁰

Det ska dock tilläggas att denna tidigare så dominerande IP-centriska världsbilden vad gäller Mellanöstern har mattats av i Västeuropa och USA under 2010-talet efter den arabiska våren, framväxten av ISIS, kärnteknikavtalet med Iran, flyktingkrisen med mera.⁴¹ Slutligen, så förefaller den nyss tillträdde Joe Biden inte dela den IP-centriska världsbilden i den mån att han ser konflikten som nyckel till fred i regionen eller ett direkt, strategiskt säkerhetshot mot USA och Europa.⁴²

Delegitimering: icke-erkännande av Israel, israeler och sionism

Det är vanligt förekommande bland palestinier och andra i Mellanöstern samt deras allierade i västvärlden att se Israel som en kolonial och imperialistisk skapelse, samtidigt som judarna inte ses som ett folk utan enbart en religiös grupp utan rättigheter till nationellt självbestämmande eller statstatus.⁴³ Konsekvenserna av den här tankefiguren blir då tredelad: (1) Israel är ingen legitim stat; (2) israeler är inget folk; (3) sionismen är ingen legitim ideologi.⁴⁴ En vidare konsekvens av tankefiguren blir att palestinier och andra, antingen med hänsyn till ideologi eller av vana, ofta talar om israeler som ”judar”, ”sionister”, ”ockupanter” eller andra epitet. Den är framförallt kollapsandet av judar och israeler till ett eller en kategori som öppnar vägen för stereotypisering och antisemitism.⁴⁵ Allra tydligast blir detta när judar hålls ansvariga för

³⁹ Trump, Donald. (2017). *Remarks by President Trump and President Abbas of the Palestinian Authority in Joint Statements*, 23 maj. Tillgänglig via <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-abbas-palestinian-authority-joint-statements> (25 mars 2021).

⁴⁰ Kershner, Isabel & Rasgon, Adam (2020). “For Palestinians, Israel-U.A.E. Deal Swaps One Nightmare for Another”, *The New York Times*, 14 augusti. Tillgänglig via <https://www.nytimes.com/2020/08/14/world/middleeast/palestinians-israel-uae-annexation-peace.html> (25 mars 2021).

⁴¹ Persson (2020), s. 172.

⁴² Jewish Virtual Library (2020). *Views on Israel of U.S. Presidential Candidates 2020: Joe Biden*. Tillgänglig via <https://www.jewishvirtuallibrary.org/views-on-israel-of-u-s-presidential-candidates-2020-joe-biden> (25 mars 2021).

⁴³ Shlomo Avineri citerad i Shoal, Zalman (2020). ”Peace Now doctrines are outdated, its time to move on”, *The Jerusalem Post*, 10 oktober. Tillgänglig via <https://www.jpost.com/opinion/peace-now-doctrines-are-outdated-its-time-to-move-on-645268> (25 mars 2021).

⁴⁴ Det ska tilläggas här att det finns nästan identiska, spegelvända tankefigurer på den israeliska sidan om palestinier.

⁴⁵ Karabell, Zachary (2007). *Peace Be upon You: The Story of Muslim, Christian, and Jewish Coexistence*. New York: Alfred A. Knoff, s. 261.

Israels agerande. Det är också viktigt att påpeka att sionismen ibland ses av palestinier och andra i Mellanöstern samt deras allierade som en konspiration för olika typer av intressen snarare än som en politisk ideologi. Detta är delvis ett resultat av den aggressiva antisionism som länge bedrevs av Sovjetunionen.⁴⁶

Än idag, mer än 70 år efter Israels tillblivelse, är uppemot 90% av befolkningarna i länderna i Mellanöstern emot diplomatiskt erkännande av Israel, enligt senaste Arab Opinion Index, inklusive i Egypten och Jordanien, som sedan 1979 och 1994 haft fred med Israel.⁴⁷ Det ska tilläggas här att det är svårt att genomföra opinionsundersökningar i auktoritära länder, samt att det kan finnas partiskhet bland de som gör undersökningarna; dessa tenderar att antingen vara ofördelaktigt eller fördelaktigt inställda till Israel. En ny opinionsundersökning från en pro-israelisk tankesmedja i USA visar till exempel att över 40% av invånarna i Gulfen stödjer Israels nya fredsavtal med UAE och Bahrain.⁴⁸ En tredje opinionsundersökning visar att IP-konflikten sjunkit i betydelse i Arabvärlden under de sista tjugo åren.⁴⁹ Mina egna erfarenheter från tjugo års arbete med Mellanöstern bekräftar mycket av det som opinionsundersökningarna kommer fram till. I Israels grannländer, det som jag kallar för första cirkeln runt Israel (Västbanken, Gaza, Egypten, Jordanien, Libanon och Syrien) är de folkliga opinionerna väldigt kritiska mot Israel, samtidigt som fokuseringen på Israel och konflikten är stor. I länderna längre bort från konflikten är attityderna mildare och fokuseringen på Israel och konflikten mindre, med några undantag. Detta har betydelse för Sverige eftersom att många av flyktingarna från Mellanöstern kommer från Israels grannländer samt Irak.

Palestinierna och deras allierade har också alltsedan Israel bildades fört en kamp för att delegitimera sionismen och till en början även utplåna den. PLO:s charter från 1968 är tydlig med att ”väpnad kamp” är medlet och ”att utplåna sionismen från Palestina” målet.⁵⁰ I sitt

⁴⁶ Bachner (1999), s. 9.

⁴⁷ Arab Center for Research & Policy Studies (2020). *The 2019-20 Arab Opinion Index*. Tillgänglig via <https://www.dohainstitute.org/en/Lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/Arab-Opinion-Index-2019-2020-Inbreef-English-Version.pdf> (25 mars 2021), s. 55.

⁴⁸ Corona, Austin & Pollock, David (2021). “Qatari Public Supports Compromise on GCC Rift, But Even More Like Turkey; Split on Israel, Muslim Brotherhood, Hamas, and Iran”, *Fikra Forum: An Initiative of WINEP*. Tillgänglig via <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum> (25 mars 2021).

⁴⁹ Zogby Research Services (2019). *Looking to the Next Decade Arab, Turkish & Iranian Opinion*. Tillgänglig via <https://static1.squarespace.com/static/52750dd3e4b08c252c723404/t/5e18df6a0375df3ce80ff6bb/1578688363493/2019+SBY+standalone.pdf?emci=419343a9-e8e3-ea11-8b03-00155d0394bb&emdi=ba712842-12e6-ea11-8b03-00155d0394bb&ceid=384362> (25 mars 2021), s. 1.

⁵⁰ PLO charter (1968). *The Palestinian National Charter: Resolutions of the Palestine National Council July 1-17, 1968, articles 9 and 15*. Tillgänglig via https://avalon.law.yale.edu/20th_century/plocov.asp (25 mars 2021).

uppmärksammade tal i FN:s generalsamling 1974 sade PLO:s ledare Yasser Arafat (1929-2004) att sionismen var chefsformen av ”imperialism, kolonialism, neo-kolonialism och rasism”⁵¹. Arafat sade vidare att:

Sionismen är en ideologi som är imperialistisk, kolonialistisk, rasistisk; den är djupt reaktionär och diskriminerande; den är förenad med antisemitism i sina försämrade principer.⁵²

Strävan efter att delegitimera sionismen kulminerade nästföljande år, 1975, i en resolution i FN:s generalförsamling framlagd av 25 arabiska och muslimska länder som likställde sionism med rasism.⁵³ Sammanlagt 72 länder röstade för resolutionen, inklusive Sovjetblocket och Kina. Av de västeuropeiska länderna var det bara Portugal som röstade för resolutionen. Europaparlamentet beskrev resolutionen som ”obegriplig och absurd” och inga av partigrupperna i parlamentet stödde den.⁵⁴ Resolutionen upphävdes 1991 när fredsprocessen inleddes, men 25 länder röstade emot, däribland de flesta av Israels grannländer.⁵⁵

Debatten kring Israels och sionismens legitimitet har fortsatt. 2005 bildades BDS-rörelsen (Boycott, Divestment and Sanctions) med inspiration av antiapartheidrörelsen i Sydafrika. Rörelsens mål är (1) få ett slut på Israels ockupation; (2) full jämlikhet åt Israels palestinska minoritet; och (3) flyktingåtervändande i enlighet med FN:s generalförsamlings resolution 181.⁵⁶ BDS-rörelsen har periodvis varit högljudd i den politiska debatten, men hittills haft marginell inverkan på Israels politik.⁵⁷ Den tillsynes permanenta ockupationen, uteblivna fredsförhandlingar och fortsatt israeliskt byggande av bosättningar har under de senaste två åren lett till att en rad tongivande MR-organisationer, författare och analytiker åter på allvar börjat ifrågasätta Israels existensberättigande under sin nuvarande form som inkluderar ockupationen av de palestinska områdena. Human Rights Watch har krävt att Israel skall ge palestinierna på

⁵¹ Arafat, Yasser (1974). *Tal i FN:s generalförsamling (A/PV.2282, 13 November 1974, Question of Palestine)*. Tillgänglig via <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/A238EC7A3E13EED18525624A007697EC> (25 mars 2021).

⁵² Ibid.

⁵³ UNGA (1975). *A/RES/3379 Elimination of all forms of racial discrimination*. Tillgänglig via <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/761C1063530766A7052566A2005B74D1> (25 mars 2021).

⁵⁴ Bulletin of the European Communities (1975, nr 11). Tillgänglig via <http://aei.pitt.edu/57731/1/BUL129.pdf> (25 mars 2021), s. 61.

⁵⁵ UNGA (1991). *A/RES/46/86 Elimination of racism and racial discrimination*. Tillgänglig via <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/0aea0b9fe5c99b0885256a9b0061300c?OpenDocument> (25 mars 2021).

⁵⁶ The BDS Movement (u.å), *What is BDS?* Tillgänglig via <https://bdsmovement.net/what-is-bds> (25 mars 2021).

⁵⁷ Persson, Anders (2018). ”Israel’s crusade against BDS comes at the cost of its own democracy”, *Haaretz*, 20 december. Tillgänglig via https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-israel-is-beating-bds-at-the-cost-of-its-own-democracy-1.6762211?fbclid=IwAR2CndnpALQMjIRUWMS30GI0IKGQjY0yYe8SXTTEHsb98v9zbApleMY_8bb0 (25 mars 2021).

Västbanken lika rättigheter.⁵⁸ Israels ledande MR-advokat Michael Sfard som företräder organisationen Yesh Din och Israels ledande MR-organisation B'Tselem har i sina senaste rapporter slagit fast att Israels ockupation utgör apartheid.⁵⁹ Analytikern Nathan Thrall som tidigare arbetade för International Crisis Group har kommit till liknande slutsatser.⁶⁰ Peter Beinart, en av USA:s mest tongivande liberala judiska debattörer, har övergått till att förespråka en enstatslösning i konflikten med lika rättigheter för alla.⁶¹ Alla dessa har som gemensam nämnare att de inte kommer från politiska ytterkanter.

Antisemitiska tankestrukturer som överförs på Israel

Som Bachner visade i sin avhandling blev IP-konflikten efter 1967 den enda offentliga arenan där antisemitism kunde artikuleras på ett legitimt sätt som kritik mot Israels politik eller sionismen.⁶² Det förekommer inom vänstern såväl som högern och bland kristna/muslimer/islamister att antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel. Dessa kan ta sig uttryck i liknelser, bildspråk eller karikatyrer, i föreställningar om judisk makt eller dominans som överförs på Israel, genom memes och andra moderna fenomen på sociala medier med mera. Som nämndes i definitionsdelen är det kanske främsta kännetecknet för antisemitism att judar tillskrivs egenskaper som närmast kan liknas vid kosmisk ondska. Denna kosmiska ondska kan föras över på Israel genom att utmåla Israel som en närmast unikt ondskefull stat eller genom grava och osakliga överdrifter såsom att Israel betar sig som nazister och bedriver en Förintelse eller ett folkmord mot palestinierna. Ett typexempel på detta återfinns hos nobelpristagaren i litteratur, José Saramago (1922-2010), som vid ett besök i Ramallah under den andra intifadan sade att ”vad som händer i Palestina är ett brott på samma plan som det som hände i Auschwitz”.⁶³ En reporter från *Haaretz* frågade Saramago var någonstans gaskamrarna fanns,

⁵⁸ Human Rights Watch (2019). *Born Without Civil Rights Israel's Use of Draconian Military Orders to Repress Palestinians in the West Bank*. Tillgänglig via https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/palestine1219_web.pdf (25 mars 2021).

⁵⁹ Sfard, Michael (2020). *The Israeli Occupation of the West Bank and the Crime of Apartheid: Legal Opinion*. Tillgänglig via <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/files.yesh-din.org/Apartheid+2020/Apartheid+ENG.pdf> (25 mars 2021); B'Tselem (2021). *A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid*. Tillgänglig via https://www.btselem.org/sites/default/files/publications/202101_th_is_is_apartheid_eng.pdf (25 mars 2021).

⁶⁰ Thrall, Nathan (2021). ”The Separate Regimes Delusion: Nathan Thrall on Israel's apartheid”, *London Review of Books*, Vol. 43, Nr. 2, s. 41-43.

⁶¹ Beinart, Peter (2020). ”Yavne: A Jewish Case for Equality in Israel-Palestine”, *Jewish Currents*, 7 juli. Tillgänglig via <https://jewishcurrents.org/yavne-a-jewish-case-for-equality-in-israel-palestine/> (25 mars 2021).

⁶² Bachner, (1999), s. 463.

⁶³ José Saramago citerad i Evans, Julian (2002). ”The militant magician”, *The Guardian*, 28 december. Tillgänglig via <https://www.theguardian.com/books/2002/dec/28/featuresreviews.guardianreview11> (25 mars 2021).

varpå han svarade ”att hittills, så finns det inga”, samt att det var författares privilegium att göra känslomässiga jämförelser i syfte att chockera människor till uppvaknande.⁶⁴ Den kände brittiske historikern Arnold Toynbee (1889-1975) har tidigare uttryckt sig i likartade termer som Saramago.⁶⁵ En ny version på att tillskriva Israel kosmisk ondska är försöken att jämföra Israel med Islamiska staten (IS). Hashtags som #JSIL (Judiska staten i Levanten), att Israel har skapat eller stödjer IS, att före detta IS-ledaren Abu Bakr al-Baghdadi (1971-2019) i själva verket är jude är bara några av jämförelserna.⁶⁶

Typexempel på hur gamla antisemitiska föreställningar överförs på Israel återfinns i Hamas ursprungliga charter från 1988 som proklamerar att judar startar krig för att de själv tjänar på det och hänvisar till Sions vises protokoll som bevis på sionismens ambitioner att dominera världen.⁶⁷ Hamas ursprungliga charter är ett djupt antisemitiskt dokument med mängder av antisemitiska uttryck i. 2017 presenterade Hamas en ny charter där de mest problematiska antisemitiska uttrycken var borttagna.⁶⁸ Precis som tidigare varit fallet med PLO:s charter och ändringar i denna råder det oklarheter och debatt kring vilken status Hamas nya charter har och särskilt om den har ersatt ursprungsharakteren.⁶⁹

Det finns även en lång historia av att antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel genom liknelser, bildspråk och i synnerhet genom karikatyrer. Dessa behöver inte vara kopplade till de politiska ytterkanterna. Karikatyren av Trump i kippa och svarta solglasögon som leds av en hund föreställande Netanyahu med Davidsstjärna runt halsen som publicerades i *The New York Times* internationella upplaga 2017 är ett exempel på detta.⁷⁰ Samtidigt finns det ett antal

⁶⁴ Haaretz (2002). ”Nobel Winner: Ramallah Being Turned Into Concentration Camp”, *Haaretz*, 25 mars. Tillgänglig via <https://www.haaretz.com/1.5224268> (25 mars 2021).

⁶⁵ Bachner, (1999), s. 102.

⁶⁶ Se till exempel ADL (2014). *Claims That ISIS Has Jewish Roots Grow In Muslim World*. Tillgänglig via <https://www.adl.org/blog/claims-that-isis-has-jewish-roots-grow-in-muslim-world> (25 mars 2021); Jalil, Justin (2014). ”Twitter-verse compares Israel, Islamic State” *Times of Israel*, 3 oktober. Tillgänglig via <https://www.timesofisrael.com/twitter-verse-compares-israel-islamic-state/> (25 mars 2021).

⁶⁷ Hamas charter (1988). *The Covenant of the Islamic Resistance Movement*. Tillgänglig via https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp (25 mars 2021).

⁶⁸ Middle East Eye (2017). ”Hamas in 2017: The document in full”, *Middle East Eye*, 2 maj. Tillgänglig via <https://www.middleeasteye.net/news/hamas-2017-document-full> (25 mars 2021).

⁶⁹ Zittrain Eisenberg, Laurie. & Caplan, Neil. (2010). *Negotiating Arab-Israeli Peace, Second Edition: Patterns, Problems, Possibilities*. Bloomington: Indiana University Press, p. 180; Wintour, Patrick (2017). ”Hamas presents new charter accepting a Palestine based on 1967 borders”, *The Guardian*, 1 maj. Tillgänglig via <https://www.theguardian.com/world/2017/may/01/hamas-new-charter-palestine-israel-1967-borders> (25 mars 2021).

⁷⁰ Cowley, Stacy (2019). ”Times Apologizes for Publishing Anti-Semitic Cartoon”, *The New York Times*, 28 April. Tillgänglig via <https://www.nytimes.com/2019/04/28/business/ny-times-anti-semitic-cartoon.html> (25 mars 2021).

Israelkritiska serietecknare, framförallt på den politiska vänsterkanten i väst och i den muslimska världen, som regelbundet använder tydliga antisemitiska tankestrukturer i sina Israelkritiska karikatyrer. Carlos Latuff är det mest kända exemplet här.⁷¹ Termen ”Israel-firsters” (ungefärligt översatt som ”Israel-prioriterare”) är ett annat exempel på hur den antisemitiska föreställningen om judars påstådda dubbla lojaliteter ändvänder mot personer i USA (inte nödvändigtvis bara judar) som anses prioritera Israels intressen före USA:s. Termen fick mycket uppmärksamhet under Obamas första ämbetsperiod.⁷²

Sammanfattning av det teoretiska ramverket

<i>Komponent</i>	<i>Empiriskt fokus</i>
<i>En Israel-Palestinacentrisk världsbild</i>	<i>Stort fokus på IP-konflikten i Sverige Förstärks genom att politiska eliter och media delar denna världsbild Händelser i IP-konflikten triggar anti-semitism i Sverige</i>
<i>Delegitimering: icke-erkännande av Israel, israeler och sionism</i>	<i>Israel ses inte som en legitim stat, israeler ses inte som ett folk, sionismen ses som illegitim eller som en konspiration Kollapsandet av judar och israeler till ett öppnar vägen för antisemitism Judar hålls ansvariga för Israels agerande Israel, israeler, sionism bedöms annorlunda BDS mot Israel</i>
<i>Antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel</i>	<i>Israel utmålas som en närmast unikt ondskefull stat Osakliga överdrifter som att Israel betar sig som nazister eller ISIS Israel som dominerande och kontrollerande</i>

⁷¹ Latuff Cartoons (u.å). Tillgänglig via <https://latuffcartoons.wordpress.com> (25 mars 2021).

⁷² Goldberg, Jeffrey (2012). ”Is the Term 'Israel-Firster' Anti-Semitic? (Updated)”, *The Atlantic*, 19 januari. Tillgänglig via <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/01/is-the-term-israel-firster-anti-semitic-updated/251630/> (25 mars 2021).

Styrkan och avmattningen i den IP-centriska världsbilden i Sverige

Före Junikriget 1967 var IP-konflikten ingen tvistefråga i svensk politik, men alltsedan dess har alla svenska regeringar fram till Löfvens andra regering delat en IP-centrisk världsbild där konflikten ses som viktigare än andra konflikter och som nyckeln till fred i Mellanöstern.⁷³ Löfvens andra regering är den första svenska regeringen i modern tid där den IP-centriska världsbilden är nedtonad. Som nämndes i teoridelen delas den IP-centriska världsbilden av såväl andra europeiska stater som tidigare amerikanska presidenter. Likväl sticker ändå Sverige ut i en internationell jämförelse och tillhör utan tvekan de europeiska länder där den IP-centriska världsbilden historiskt varit som starkast. Sådär uttryckte sig till exempel tidningen *The Jerusalem Post* på 90-talet om Sveriges roll i konflikten:

Det styrande svenska socialdemokratiska partiet har intervenerat i den arabisk-israeliska konflikten, särskilt i dess palestinska komponent, med en missionerande iver som är olik någon annan europeisk regering.⁷⁴

Den IP-centriska världsbilden har tagit sig uttryck i alltifrån Sveriges historiska relationer till konflikten där Sverige under årtionden sökt och ibland erhållit en medlarroll i konflikten. Bland framgångarna återfinns Sten Anderssons (1923-2006) diplomati på 80-talet mellan PLO-USA-Israel som bidrog till att öppna upp officiella relationer mellan PLO och USA/Israel.⁷⁵ Sverige försökte också spela en ledande roll under fredsprocessen på 90-talet och stod bland annat som värd för samtal mellan Israel och PLO 1994-95 och 2000.⁷⁶ Under flera årtionden har Sverige vidare varit en stor bidragsgivare åt den Palestinska myndigheten, vilket under senare år blivit en allt större tvistefråga inrikespolitiskt.⁷⁷ Sedan EU-medlemskapet 1995 har Sverige varit ett av de länder i EU som försökt driva på en gemensam, aktiv EU-politik i konflikten.⁷⁸

⁷³ Intervju med statsvetaren Ulf Bjereld vid Göteborgs universitet, 15 februari 2021.

⁷⁴ Citat från Eriksson, Jacob (2015). *Small-State Mediation in International Conflicts: Diplomacy and Negotiation in Israel-Palestine*. London: I.B Tauris, s. 46.

⁷⁵ Ibid, s. 80.

⁷⁶ Schatz, Daniel (2018). "Sweden's Middle East Policy at a Crossroads", *Israel Journal of Foreign Affairs*, Vol. 12, Nr. 1, s. 76.

⁷⁷ Se till exempel Adaktusson, Lars (2018). "Svenskt bistånd går till terror och tortyr", *Aftonbladet*, 23 oktober 2018. Tillgänglig via <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/EoezRP/svenskt-bistand-gar-till-terror-och-tortyr> (25 mars 2021).

⁷⁸ Persson, Anders (2014). *The EU and the Israeli-Palestinian Conflict, 1971-2013: In Pursuit of a Just Peace*. Lanham: Lexington Books, s. 86.

Ett stort antal svenska akademiker, författare och andra intellektuella har skrivit böcker om konflikten eller engagerat sig som aktivister på plats, vilket också bidragit till att förstärka centraliteten av konflikten i Sverige. Svensk media är också oerhört fokuserad på IP-konflikten, även om det finns lite forskning på just detta område. Som en liten anekdot och som tips på vidare forskning kan det nämnas att författaren till denna studie själv klippt ut alla nyhetsartiklar (de flesta från TT) från sin lokaltidning (Sydsvenskan-Helsingborgs Dagblad) under snart 20 års tid. I stort sett varje attack mot Israel som leder till dödsfall får en notis i min lokaltidning, vilket ingen annan konflikt – exempelvis Afghanistan, Irak och Syrien – är ens i närheten av. Eftersom lite forskning gjorts på området är det svårt att säga någonting om hur den svenska mediebildens av konflikten påverkat attityder mot Israel och judar i Sverige, men det är en rimlig hypotes att tro att det enorma fokus på IP-konflikten i svensk media bidragit till att förstärka attityder av typen att Israel ses som ett hot mot världsfreden som vi såg i EU-kommissionens opinionsundersökning från 2003. En annan viktig slutsats som går att dra från EU-kommissionens opinionsundersökning är att den IP-centriska världsbilden i Europa sträcker sig långt bortom aktivistgrupper och de politiska ytterkanterna och djupt ned i de breda folklagren i Sverige såväl som i övriga Västeuropa.⁷⁹

Precis som är fallet internationellt går det att se en klar avmattning i den IP-centriska världsbilden i Sverige under senare år. Detta går att se till exempel i den årliga utrikesdeklaration där andra konflikter numera får mer uppmärksamhet än IP-konflikten.⁸⁰ Även i andra delar av den svenska politiska debatten, på svenska universitet och bland nyhetsrapporteringen om IP-konflikten i min lokaltidning, syns avmattningen tydligt.

IP-konflikten triggat antisemitism i Sverige

Henrik Bachners historiska forskning visar tydligt att utbrott av våldsamheter i IP-konflikten (som tidigare kallades den israelisk-arabiska konflikten) triggat antisemitism i Sverige.⁸¹ Detta började efter Junikriget 1967 och fortsatte i samband med Libanonkriget 1982. I den akademiska litteraturen ses Libanonkriget 1982 som en kritisk vändpunkt i Israels relationer

⁷⁹ EOS Gallup Europe (2003), s. 78.

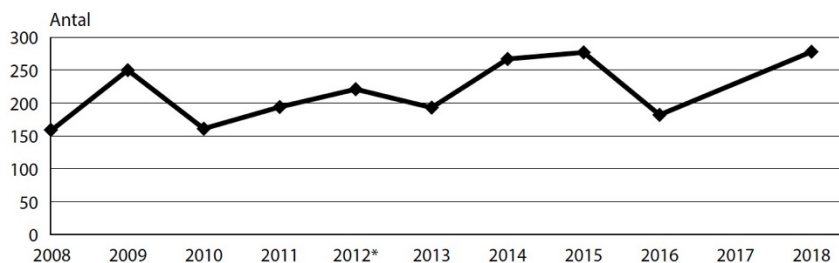
⁸⁰ Se till exempel Utrikesdeklarationen 2017, 2018, 2019, 2020 och 2021 på regeringens hemsida: https://www.regeringen.se/49299e/contentassets/3b925dd737454936b5afe36498f08664/utrikesdeklarationen_2021.pdf/

⁸¹ Bachner, (1999), s. 375.

med västvärlden, där kriget av många sågs som illegitimt och icke-nödvändigt.⁸² Det enorma civila lidandet i Libanon under kriget spädde också på kritiken mot Israel, vilken ibland övergick i antisemitism. Min egen forskning visar till exempel att EU (EG) aldrig fördömt Israel så hårt som under Libanonkriget 1982.⁸³ Libanonkriget 1982 blev även en vändpunkt för antisemitismen i Sverige som nu kopplades tydligare samman med konflikterna i Mellanöstern. Bachners forskning visar att Libanonkriget 1982 utlöste en våg av antisemitism i den svenska debatten där kriget fick en enorm uppmärksamhet.⁸⁴ Ett liknande mönster, fast mindre kraftfullt, utspelade sig under andra intifadan 2000-04.⁸⁵

Det första Gazakriget under årsskiftet 2008-09 blev en ny vändpunkt för antisemitismen i Sverige, framförallt i Malmö. Svenska medier rapporterade om ett mycket råare klimat, aggressivare gatudemonstrationer, hätskare stämning mot judar, svårigheter för polisen att hantera demonstrationerna, en flathet från politiskt håll inför problemen med mera i samband med demonstrationerna under Gazakriget 2008-09.⁸⁶ Expo var tidigt ute efter Gazakriget 2008-09 med en studie som visade att antalet antisemitiska incidenter i Sverige sköt i höjden under kriget i Gaza, vilket också bekräftas i Brås statistik.⁸⁷

Figur 6A Utveckling av antal polisanmälda brott med identifierade antisemitiska motiv, åren 2008–2016 och 2018.

Fram till och med 2016 producerades hatbrottsstatistiken varje år, men ändrades därefter till vartannat. Det finns således ingen data tillgänglig för 2017.

* Åren 2008-2011 baserades hatbrottsstatistiken på en totalundersökning. Sedan 2012 är antalet polisanmälda hatbrott skattat, baserat på en urvalsundersökning.

⁸² Se till exempel Schiff, Ze'ev & Ya'ari, Ehud (1984). *Israel's Lebanon War*. London: Counterpoint, s. 218.

⁸³ Persson, (2020), s. 50.

⁸⁴ Bachner, (1999), s. 375.

⁸⁵ Bachner, Henrik (2004). *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945 (andra upplagan)*. Stockholm: Natur och Kultur, s. 557.

⁸⁶ Se till exempel Höök, Lovisa (2009). "Attentaten skrämmer unga judar", *Sydsvenskan*, 21 januari. Tillgänglig via <https://www.sydsvenskan.se/2009-01-21/attentaten-skrammer-unga-judar> (25 mars 2021); Habul, Kenan (2009). "Polisen skötte sig bättre den här gången", *Sydsvenskan*, 8 februari. Tillgänglig via <https://www.sydsvenskan.se/2009-02-08/polisen-skotte-sig-battre-den-har-gangen> (25 mars 2021).

⁸⁷ Poohl, Daniel & Leman, Jonathan (2009). "Ökad antisemitism under Gazakriget", *EXPO*, 9 mars. Tillgänglig via <https://expo.se/2009/03/okad-antisemitism-under-gazakriget> (25 mars 2021); Brå, (2019a), s. 58.

I mars 2009, strax efter Gazakriget, spelade Sverige och Israel en Davis cup-match i tennis i Malmö. Stora demonstrationer och upplopp skedde i samband med matchen som av säkerhetsskäl spelades utan publik. I demonstrationerna deltog ett spektrum av grupper från muslimska till vänsterextremister och nazister. I samband med matchen skrev historieprofessorn Kristian Gerner ett inlägg på debattsidan *Newsmill*:

Dessutom är det veterligen första gången som en protestaktion av detta slag stöds av individer som tillhör både den politiska vänstern, är muslimer eller nazister. Det betyder inte alls att dessa olika krafter har samma dagordning eller bildar något slags enhetsfront. Det tänkvärda är att de har en gemensam målsättning...kampanjen mot Israel är unik i sin intensitet. Israel ådrar sig i Sverige ett organiserat hat som helt saknar motsvarighet när det gäller andra stater. Den enda rimliga förklaringen är att Israel, som en judisk stat, aktualiserar antisemitiska grundstämningar i det svenska samhället.⁸⁸

Demonstrationerna i samband med Gazakriget 2008-09, Malmös tidigare kommunalråd Ilmar Reepalus uttalanden kring dem och om judarnas situation mer allmänt i Malmö, tillsammans med upploppen i samband med Davis Cup-matchen, lägger också grunden för synen på Malmö som en särskilt problematisk stad för judar att leva i. Under de senaste 20 åren har antalet medlemmar i judiska församlingen i Malmö minskat från närmare 900 till cirka 380, vilket såklart gör statistiken kring hatbrott mot judar i Malmö ännu mer anmärkningsvärd.⁸⁹

Ett liknande mönster upprepade sig under nästa krig i Gaza 2014 som också triggade antisemitism i Sverige, vilket judiska församlingar och Brå tidigt var ute och rapporterade. Brås statistik visar en ännu högre topp av anmälda brott med antisemitiska motiv 2014. Gazakriget 2014 var att det första kriget i IP-konflikten som skedde efter att sociala medier (vilka var betydligt mindre utvecklade 2009) blivit riktigt etablerade i Sverige. Det innebar att antisemitismen tog sig in även på dessa arenor. Mest tydligt blev detta när statsminister Stefan Löfven och artisten Mikael Wiehe gjorde inlägg på Facebook om konflikten, vilka möttes av tusentals kommentarer, många av dem antisemitiska. SKMA sammanställde och analyserade kommentarerna (en del hade raderats innan granskningen började).⁹⁰ De dominerande temana

⁸⁸ Gerner, Kristian (2009). "Värsta krisen för judar i Sverige sedan andra världskriget", *Newsmill*, 6 mars. Observera att artikeln ej längre finns tillgänglig online.

⁸⁹ Sieradzki, Fredrik (2019). "En injektion av hopp för judiskt liv i Malmöregionen", *Minoritet.se*, 21 augusti. Tillgänglig via <https://minoritet.se/5449> (25 mars 2021).

⁹⁰ SKMA (2014a). "Judehat i debatten om Gazakrisen: En dokumentation av antisemitiska kommentarer på Stefan Löfvens Facebooksida", *SKMA:s blogg*, 16 juli. Tillgänglig via <http://skma.se/blogg/wp-content/uploads/Judehat-i-debatten-om-Gazakrisen-SKMA-16072014.pdf> (25 mars 2021); SKMA (2014b).

"Judehat i debatten om Gazakrisen - del 2: En dokumentation av antisemitiska kommentarer på Mikael Wiehes

i inläggen var referenser och jämförelser till nazisismen, judisk och israelisk makt, demonisering och kollektivisering av israeler/judar, samt kristen antisemitism. Även om tematiken i kommentarerna är tydlig är det betydligt svårare att koppla kommentarerna till politiska ideologier, inklusive de på ytterkanterna. Av de runt 90 inläggen som SKMA valt att uppmärksamma i sina två analyser har omkring hälften av personerna bakom inläggen utländska namn, varav många härstammar från Mellanöstern. Vid sidan av det faktum att en stor del av kommentarerna kommer från människor som kan förmodas vara muslimer finns det få tydliga kopplingar till islamism, extremvänstern eller extremhögern i materialet. Detta bör ses som ett tecken på att antisemitismen i Sverige sträcker sig långt bortom de politiska ytterkanterna.

Vad gäller nästa topp i anmälningarna 2018 förefaller det inte finnas någon lika tydlig koppling till IP-konflikten även om det skedde en rad uppmärksammade antisemitiska incidenter 2017 kopplade till konflikten. Efter oroligheter på Tempelberget i Jerusalem sommaren 2017 skanderade demonstranter i Helsingborg den ökända hatramsans "Khaybar, Khaybar, o judar, Muhammeds armé ska återvända" som åsyftar ett slag mellan muslimer och judar i oasen Khaybar utanför staden Medina på 600-talet. Idag uppfattas ramsan som en uppmaning att hota, fördriva, skada eller döda judar. Under samma demonstration beskrev en imam judar som "apors och svins avkomma"⁹¹, vilket bland annat anspelar på en vers från Koranen. Efter Trumps erkännande av Jerusalem som Israels huvudstad 2017 skanderade demonstranter i Malmö återigen Khaybar-ramsans.⁹² I Stockholm kallades judar "apors och svins avkomma" under en demonstration mot Trumps beslut och i Göteborg attackerades synagogan med brandbomber.⁹³ Toppnoteringen i anmälningarna 2018 av brott med antisemitiska motiv beror framförallt på en ökning av brottstypen hets mot folkgrupp som ökade från 50 anmälningar 2016 till 125 anmälningar 2018.⁹⁴ Enligt Nina Forselius på Brå är en stor del av dessa

Facebooksida", *SKMA:s blogg*, 2 augusti. Tillgänglig via <http://skma.se/blogg/wp-content/uploads/Judehat-i-debatten-om-Gazakrisen-del-2-Wiehes-FB.pdf> (25 mars 2021).

⁹¹ Johansson, Emma (2017). "Israel-Palestinakonflikten letade sig till Helsingborg", *Sydsvenskan*, 3 september. Tillgänglig via <https://www.sydsvenskan.se/2017-09-03/manifestationer-i-helsingborg-ledde-till-konflikt-men-ocksa-till-en-ny-oppning?redirected=1> (25 mars 2021).

⁹² SKMA (2017a). "Svante Weyler, ordförande för SKMA: Malmös politiska ledning måste markera mot judehatet", *SKMA:s blogg*, 9 december. Tillgänglig via <http://skma.se/blogg/2017/12/svante-weyler-ordforande-for-skma-malmos-politiska-ledning-maste-markera-mot-judehatet/> (25 mars 2021).

⁹³ SKMA (2017b). "Antisemitiska slagord vid demonstration mot Trumps Jerusalembeslut även i Stockholm", *SKMA:s blogg*, 20 december. Tillgänglig via <https://skma.se/blogg/2017/12/antisemitiska-slagord-vid-demonstration-mot-trumps-jerusalembeslut-aven-i-stockholm/> (25 mars 2021).

⁹⁴ Brå, (2019a), s. 59.

anmälningar ett resultat av olika aktörers arbete, som till exempel föreningen Nätgranskaren, med att uppmärksamma hatbrott på nätet.⁹⁵ Nazistiska grupperns aktiviteter i samband med valrörelsen 2018 bidrog också till en ökning av brottstypen hets mot folkgrupp, samt skadegörelse och klotter.⁹⁶

En diskursiv förändring i synen på sionism i Sverige

Det finns en lång historia inom den svenska vänstern vad gäller att ha en kritisk syn på begreppet sionism som sträcker sig tillbaka till 1970-talet. Som nämndes i teoridelen var kulmen på palestiniernas försök att delegitimera sionismen FN:s generalförsamlings omröstning 1975 för en resolution som likställde sionism med rasism. Detta var också året då Saigon föll och Vietnamkriget tog slut. Under andra halvan av 60- och början av 70-talet hade FNL (Front National pour la Libération du Sud Viêt Nam) dominerat den svenska gatubilden vid demonstrationer och Palestinarörelsen hoppades nu på att de skulle ta över gatubilden och få samma genomslag som FNL, vilket inte skedde. Palestinarörelsen lyckades bara samla en bråkdel av anhängarna som FNL haft och fick aldrig samma genomslag.⁹⁷ Ett av slagorden som Palestinarörelsen tidigt använde sig av var ”krossa sionismen”. Enligt Ulf Bjereld som forskat om Sveriges roll i IP-konflikten berodde detta på att sionismen - av Palestinarörelsen - sågs som ett hinder för att uppnå fred i IP-konflikten. Först uppfattades sionismen som hinder för att realisera enstatslösningen, vilken förespråkades av Palestinarörelsen på 70-talet. Sedermera, under 80- och delar av 90-talet, uppfattades sionismen som ett hinder för att upprätta en palestinsk stat inom ramen för en tvåstatslösning, något som israeliska regeringar motsatte sig långt in på 90-talet.⁹⁸

Slagorden ”krossa sionismen” är problematiskt ur flera synvinklar, främst på grund av att Israel är en erkänd stat vars tillblivelse och existens på olika sätt stöddes och fortfarande stöds av internationell rätt, trots den pågående ockupationen. Det är också svårt att inte uppfatta slagordet ”krossa sionismen” som aggressivt och till och med våldsamt. Den omedelbara följdfrågan blir ju såklart hur och med vilka medel sionismen ska krossas? Här finns det en stor

⁹⁵ Nina Forselius, citerad i Brå (2019b). *Pressmeddelande: Polisanmälda hatbrott 2018*. Tillgänglig via <https://www.bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/press/2019-10-31-polisanmalda-hatbrott-2018.html> (25 mars 2021).

⁹⁶ Brå, (2019a), s. 28.

⁹⁷ Intervju med statsvetaren Ulf Bjereld vid Göteborgs universitet, 4 mars 2021.

⁹⁸ Ibid.

skillnad mellan att skrika ”krossa sionismen” utan någon uttalad tydlig mening och att på fredliga vägar propagera för en alternativ statsbildning till det samtida Israel, såsom till exempel författaren A.B Yehoshua eller debattören Peter Beinart gör.⁹⁹ Bland de som idag från vänster till höger propagerar för en enstatslösning av IP-konflikten finns det olika syn på vilken roll sionismen ska ha i en sådan statsbildning – alltifrån att sionismen förblir den statsbärande ideologin under vilken palestinier integreras, vilket en del av högern i Israel propagerar för, exempelvis Israels president Reuven Rivlin¹⁰⁰, till enstatslösningar där sionismen inte blir den statsbärande ideologin. Peter Beinart förespråkar till exempel en enstatslösning som innebär att sionismen får betydelsen av ett judiskt hemland i Israel-Palestinaområdet snarare än en judisk stat.¹⁰¹ Den grundläggande skillnaden mellan Yehoshua, Rivlin och Beinart å ena sidan och BDS-rörelsen å andra sidan är att den senare inte är för en judisk stat någonstans i det historiska Palestinaområdet.¹⁰² Här är det också värt att nämna att BDS-rörelsen hittills haft en väldigt liten inverkan i Sverige trots att Sverige ofta betraktas som en av palestiniernas närmaste vänner i det internationella samfundet.¹⁰³

Begreppet sionism kan också tilldelas en konspiratorisk betydelse, vilket turerna kring de socialdemokratiska politikerna Adrian Kaba och Omar Mustafa tydligt visade under 2010-talet. Kaba kopplade samman sionismen med högerextremistiska rörelser i Europa och skrev bland annat ”Nu ska denna rörelse [sionismen] som en led i European defence league och counterjihadrörelsen, etnisk rensa Europa från muslimerna”.¹⁰⁴ Mustafa hyllade och bjöd in en rad föreläsare till Sverige som givit uttryck för grov antisemitism, Israelhat och konspirationsteorier om sionismen. En av dessa personer, den före detta turkiske

⁹⁹ Yehoshua, A.B (2018). ”Time to nix the two-state solution to the Israeli-Palestinian conflict. Here's the alternative”, *Haaretz*, 19 april. Tillgänglig via <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium.MAGAZINE-time-to-nix-the-two-state-solution-and-stop-israel-s-apartheid-1.6011274> (25 mars 2021); Beinart (2020).

¹⁰⁰ Reuven Rivlin citerad i Zeveloff, Naomi. (2017). ”Israel’s President Backs One-State Solution — With Equal Rights for Palestinians”, *Forward*, 13 februari. Tillgänglig via <https://forward.com/fast-forward/362943/israels-president-backs-one-state-solution-with-equal-rights-for-palestina/> (25 mars 2021).

¹⁰¹ Beinart (2020).

¹⁰² Ledaren för BDS-rörelsen, Omar Barghouti, citerad i Halfinger, David, Wines, Michael & Erlanger, Steven (2019). ”Is B.D.S. Anti-Semitic? A Closer Look at the Boycott Israel Campaign”, *The New York Times*, 27 juli. Tillgänglig via <https://www.nytimes.com/2019/07/27/world/middleeast/bds-israel-boycott-antisemitic.html> (25 mars 2021).

¹⁰³ Se till exempel Persson (2018)

¹⁰⁴ Omar Mustafa citerad i Leman, Jonathan (2012). ”Avgörande att förstå antisemitisk retorik”, *Expo*, 19 juli. Tillgänglig via <https://expo.se/2012/07/avgörande-att-förstå-antisemitisk-retorik> (25 mars 2021).

premiärministern Necmettin Erbakan (1926-2011), hade till exempel talat om ”den sionistiska världsordningen” och ”det kapitalistiska, sionistiska ekonomiska systemet”.¹⁰⁵

Motståndet mot sionismen inom delar av den svenska vänstern fortsatte även efter det att fredsprocessen inletts på 90-talet och israeliska regeringar accepterat tvåstatslösningen (om än inte i samma format som EU och svenska regeringar vill se den). Ett av Ilmar Reepalus mest uppmärksammade och problematiska uttalande var när han fick frågan av *Skånska Dagbladet* om han övervägt att offentligt säga att Malmö inte accepterar antisemitism, varpå han svarade att ”Vi accepterar varken sionism eller antisemitism. Det är ytterligheter som sätter sig över andra grupper och anser att de är mindre värda.”¹⁰⁶ I senare intervjuer har Reepalu sagt att uttalandet var tagit ur sitt sammanhang, vilket inte förefaller vara fallet.¹⁰⁷ Reepalus uttalande är problematiskt av tre anledningar. För det första på grund av att om han inte accepterar sionism kan han rent logiskt inte acceptera Israel som en legitim stat då sionism är den ideologi som uppbär Israel som en judisk och demokratisk stat. Det går att vara emot etniskt baserade nationalismen som sionismen men det blir problematiskt att bara vara emot sionism som i Reepalus fall. För det andra är det fel att kalla sionismen för en ytterlighet. Israel har alltid rankats som en demokrati och ett fritt land av alla de ledande demokratirankingindexen, även om Israel fallit markant i några av dessa under det senaste decenniet.¹⁰⁸ Det finns extremformer av sionism som ibland övergår i rasism och till och med i fascism, men detta är inget som är olik andra nationalismen. För det tredje är det fel att säga att sionismen sätter sig över andra, noterbart att det är oklart vilka dessa skulle vara i sammanhanget, även om det finns en väl dokumenterad strukturell diskriminering i det israeliska samhället mot dess palestinska medborgare.¹⁰⁹ Det skulle gå att argumentera för att sionismen sätter judar över andra israeliska

¹⁰⁵ SKMA (2013). ”Mustafa-affären – eller hur legitimering av judehat blev ’kamp mot antisemitism’”, *SKMA:s blogg* 20 juni. Tillgänglig via <http://skma.se/blogg/2013/06/mustafa-affaren-eller-hur-legitimering-av-judehat-blev-kamp-mot-antisemitism/> (25 mars 2021);

¹⁰⁶ Ilmar Reepalu, citerad i *Skånska Dagbladet* (2010). ”Reepalu: Israel har skapat en ’varböld’”, *Skånska Dagbladet*, 27 januari. Tillgänglig via <https://blogg.skd.se/2010/01/27/reepalu-israel-har-skatat-en-varbold/> (25 mars 2021).

¹⁰⁷ Ilmar Reepalu, citerad i Röstlund, Lisa (2013). ”Reepalu om flykten från Baltikum, sionism och varför han slutar”, *Aftonbladet*, 4 februari. Tillgänglig via <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ddqPr1/reepalu-om-flykten-fran-baltikum-sionism-och-varfor-han-slutar> (25 mars 2021).

¹⁰⁸ Se till exempel Freedom House (2021). *Freedom in the World 2021: Israel*. Tillgänglig via <https://freedomhouse.org/country/israel/freedom-world/2021> (25 mars 2021).

¹⁰⁹ Se till exempel The Or Commission efter dödsskjutningarna av 13 israeliska palestinier i oktober 2000. En sammanfattning av rapporten finns på Jewish Virtual Library (2003). *The Official Summation of the Or Commission Report*. Tillgänglig via <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-official-summation-of-the-or-commission-report-september-2003> (25 mars 2021).

medborgare efter införandet av den så kallade nationalstatslagen i Israel 2018, något som en lång rad kritiker påpekat, men den tillkom många år efter Reepalus uttalande.¹¹⁰

Slagorden ”krossa sionismen” hördes på nytt under SSU Skånes första majdemonstration i Malmö 2019. Denna gången blev reaktionerna starka och efter viss tvekan gick SSU ut och sade att de inte längre kommer att sjunga ramsan. Även ledande S-politiker i Malmö gick ut och sade att ramsan inte på något sätt hörde hemma i deras demonstrationer.¹¹¹ Här ser vi att det skett en tydlig diskursiv förändring i synen på sionism, dels inom det socialdemokratiska partiet som nu tar avstånd från slagordet ”krossa sionismen”, men även i det omgivande samhället där acceptansen nu är mindre för denna typ av slagord. Även på högerkanten i svensk och internationell politik går det att skönja diskursiva förändringar i synen på sionismen där flera partier och ledande ideologer omfamnat sionismen och Israel som en modell för etniskt baserad nationalism. Ledaren för den numera splittrade alt-rightrörelsen i USA, Richard Spencer, gav till exempel kort efter demonstrationen i Charlottesville 2017 en intervju till israelisk TV där han jämförde vit nationalism med sionismen och kallade sig själv för ”vit sionist”.¹¹² I Sverige har SD gjort en likande omfamning av sionismen och Israel som är både ideologisk och instrumentell i så motto att högerpartier i Europa insett att vägen till regeringsmakten kräver att man tvättar bort sitt antisemitiska förflutna.¹¹³

Antisemitiska tankestrukturer som överförs på Israel

Efter junikriget 1967 blev det ett tydligt tema i den svenska debatten om IP-konflikten att jämföra Israel med Nazityskland. Termer som ”det utvalda folket” och ”lebensraum” användes för att beskriva Israels tredubbling av sitt territorium i samband med kriget 1967.¹¹⁴ Jämförelserna mellan Israel och nazisternas behandling av judarna under andra världskriget kulminerade sedan under Libanonkriget 1982. Liknande jämförelser gjordes i andra delar av

¹¹⁰ Se till exempel Freedom House (2019). *Freedom in the World 2019: Israel*. Tillgänglig via <https://freedomhouse.org/country/israel/freedom-world/2019> (25 mars 2021).

¹¹¹ SKMA (2019). ”Oroväckande slagord på SSU Skånes första majdemonstration i Malmö. Bra att SSU:s ledning tar avstånd”, *SKMA:s blogg*, 2 maj. Tillgänglig via <https://skma.se/blogg/2019/05/orovackande-slagord-pa-ssus-forsta-majdemonstration-i-malmo/> (25 mars 2021).

¹¹² Spencer, Richard (2017). *Intervju till israeliska channel 2*, 17 augusti. Tillgänglig via https://www.youtube.com/watch?v=nJpvBv_t1MY (25 mars 2021).

¹¹³ Författaren till denna studien intervjuad i Strid, Hanna (2021). ”Därför vill SD tvätta bort antisemitismen: ’En väg mot makten’”, *Tidningen Syre*, 23 februari. Tillgänglig via <https://tidningensyre.se/2021/23-februari-2021/darfor-vill-sd-tvatta-bort-antisemitismen-en-vag-mot-makten/> (25 mars 2021).

¹¹⁴ Bachner, (1999), s. 307.

Europa och det ska också sägas att nazismjämförelser användes mot andra inblandade i kriget: PLO och dess ledare Arafat, de kristna falangisterna och det syriska Baathpartiet, men inte i samma utsträckning som mot Israel. Bachner visar i sin forskning hur svensk press var full av rubriker och karikatyrer som jämförde Israel med nazisterna.¹¹⁵ Även Olof Palme (1927-1986), då i opposition, gjorde liknande jämförelser:

De som tillhör min generation och som när vi var väldigt unga såg bilderna av de judiska barnen i koncentrationslägren och ghettona och insåg den oerhörda förbrytelse som begåtts mot dem och därav liksom fick en smärta som följer oss genom livet – vi känner oss naturligtvis utom oss av samma smärta när vi ser bilderna av de palestinska barnen, precis på samma sätt förföljda. Men denna gång är det Israel som står bakom.¹¹⁶

Vanliga jämförelser var att Israel bedrev en ”förintelse”, ”folkmord” eller ”en slutgiltig lösning” i Libanon.¹¹⁷ I efterhand ser vi hur överdrivna dessa jämförelser var även om Libanonkriget var ett brutalt krig med massor av MR-kränkningar, inte minst från den israeliska sidan. Standardsiffrorna som används är att den israeliska invasionen av Libanon 1982 resulterade i runt 17,500 döda, vilket motsvarar mindre än 0,1% av de cirka 60 miljoner människor som dog i andra världskriget.¹¹⁸ På så vis blir jämförelsen att Israel bedrev en ”förintelse” eller ”en slutgiltig lösning” i Libanon osaklig, även om Israels mål med invasionen, enligt vissa bedömare, var att krossa PLO.¹¹⁹ Även antisemitiska tankestrukturer från den kristna idétraditionen överfördes på Israel i den svenska debatten under Libanonkriget 1982. Bibliska metaforer som ”öga för öga”, karikatyrer av Israels premiärminister Menachem Begin (1913-1992) som en ”mordängel” och andra referenser till judendomens påstådda oförsonlighet och gammaltestamentlig hämndlystnad användes.¹²⁰

Precis som att det skett en diskursiv förändring kring uttrycket ”krossa sionismen”, skildrar svensk media idag IP-konflikten annorlunda än under Libanonkriget på 80-talet. Det är idag relativt ovanligt att stöta på jämförelser mellan Israel och Nazityskland i etablerad svensk press eller i det offentliga politiska samtalet. Ett undantag är Kaplanaffären. I april 2016 avslöjade *Svenska Dagbladet* att dåvarande bostadsministern Mehmet Kaplan (MP) jämfört Israels

¹¹⁵ Ibid, s. 430.

¹¹⁶ Olof Palme, citerad i Bachner, (1999), s. 438.

¹¹⁷ Bachner, (1999), s. 430

¹¹⁸ Se till exempel Ross, Jay (1982). ”War Casualties Put at 48,000 in Lebanon”, *The Washington Post*, 3 sep. Tillgänglig via <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1982/09/03/war-casualties-put-at-48000-in-lebanon/cf593941-6067-4239-a453-71bdcaf9eba0/> (25 mars 2021).

¹¹⁹ Se till exempel Schiff & Ya’ari (1984).

¹²⁰ Bachner, (1999), s. 392.

agerande mot palestinierna med nazisternas behandling av de tyska judarna i en film som tidningen tagit del av tagit. På filmen som spelades in strax efter Gazakriget 2008-09 sade Kaplan ”att israeler i dag behandlar palestinier på väldigt lika sätt som man behandlade judar under det tyska 30-talet”.¹²¹ Tidningens avslöjande ledde till en kritikstorm mot Kaplan som avgick dagen efter. Några röster försvarade Kaplan, bland annat Abdelhak Lahouaichri, ordförande i muslimska föreningen i Ljungby, som menade att ”judarna” rentav var ”värre än Hitler”, att “det judarna gör nu mot Palestina är värre än det Hitler gjorde mot judarna”, samt att ”det är judarna som styr världen och Sverige”.¹²² Lahouaichris korta försvar av Kaplan belyser tydligt hur antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel i form av utmålandet av Israel som en närmast unikt ondskefull stat, i form av osakliga överdrifter att Israel betar sig som nazister, samt referenser till Israel som dominerande och kontrollerande.

Ett annat exempel där antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel är Uppdrag gransknings program ”Karolinska och judehatet” där delar av kontroversen handlade om fyra bilder på Facebook som den utpekade läkaren delat. En av dessa jämför Israel med nazismen precis som Kaplan gjorde. En annan bild visar att världssamfundet är hypnotiserad av en oklar aktör till att titta bort när Israel bombar Gaza, en åtminstone implicit hänvisning till Israel som dominerande och kontrollerande.¹²³

De fyra teckningarna som den utpekade läkaren delat på Facebook. Foto: SVT.¹²⁴

¹²¹ Mehmet Kaplan citerad i Delling, Hannes & Stiernstedt, Jenny (2016). ”SvD avslöjar: Se tv-klippet där Kaplan jämför israeler med nazister”, *SvD*, 17 april. Tillgänglig via <https://www.svd.se/svd-avslojar-kaplan-jamforde-israeler-med-nazister> (25 mars 2021).

¹²² Abdelhak Lahouaichri citerad i SKMA (2016). ”Lahouaichris uttalanden är grovt antisemitiska och farliga”, *SKMA:s blogg*, 21 april. Tillgänglig via <https://skma.se/blogg/2016/04/lahouaichris-uttalanden-ar-grovt-antisemitiska-och-farliga/> (25 mars 2021).

¹²³ SVT (2019). ”Hot och påtryckningar innan Karolinska omplacerade antisemitanklagad läkare – nu träder han fram”, *SVT*, 7 november. Tillgänglig via <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/hot-och-patryckningar-innan-karolinska-omplacerade-antisemitanklagad-lakare> (25 mars 2021).

¹²⁴ Ibid.

Slutsatser: Positiva effekter av en minskad betydelse av IP-konflikten

Efter att ha undersökt hur IP-konflikten påverkar antisemitism i Sverige finns det två slutsatser som utmärker sig. Den första är att det har funnits en tydlig koppling mellan IP-konflikten och antisemitism i Sverige alltsedan Junikriget 1967. Historisk forskning har tydligt belagt detta, likväl är sambandet tydligt i Brås statistik som sträcker sig tillbaka till 2008. Mycket av den antisemitism som syns, hörs och som det talas mest om är kopplad till IP-konflikten. Det kan gälla hetsiga inlägg i media, aggressiva gatudemonstrationer, karikatyrer i svensk press som tenderar att komma i samband med upptrappningar i IP-konflikten, och så vidare. Detta innebär samtidigt att andra typer av antisemitism ibland går lite under radarn, som till exempel mordbranden mot en judisk fritidspolitiker i Lund 2018.¹²⁵ Antisemitism kopplad till IP-konflikten synliggörs också mer på grund av att den ofta används som ett slagträ i den politiska debatten, framförallt när den härstammar från vänstern/muslimer/islamister, vilket då används av andra politiska krafter för att diskreditera tillståndet i Sverige under den nuvarande S-ledda regeringen.

Den andra stora slutsatsen som sticker ut i studien är att kopplingen mellan IP-konflikten och antisemitism i Sverige mattats av under senare år på samma sätt som den IP-centriska världsbilden gjort i Sverige. Det faktum att IP-konflikten minskar i betydelse bör ha en positiv inverkan på antisemitism i Sverige i så motto att IP-konflikten i mindre utsträckning bör trigga antisemitism i Sverige. Enligt samma logik bör det faktum att våldsnivån med några undantag varit relativt låg i konflikten sedan 2014 ha samma effekt, alltså färre antisemitiska hatbrott, yttringar och kontroverser i Sverige kopplade till IP-konflikten. På samma sätt som att upptrappningar i IP-konflikten triggar antisemitism i Sverige förefaller lugna perioder i konflikten ha en dämpande effekt. Efter 2017 och fram tills idag (mars 2021) har det varit få antisemitiska incidenter i Sverige kopplade till IP-konflikten, vilket bland annat syns på SKMA:s blogg och i Brås statistik. Den senaste toppnoteringen för antalet polisanmälda brott med antisemitiskt motiv i Brås statistik 2018 beror inte som de tidigare toppnoteringarna 2009 och 2014 på krigsutbrott i IP-konflikten. Istället handlade toppnoteringen 2018 om ökad anmälningsbenägenhet, fler hatbrott på nätet och olika aktiviteter i samband med valrörelsen 2018.

¹²⁵ Trus, Helena (2018). "Polisen utreder samband mellan flera attacker mot judar", *Aftonbladet*, 17 oktober. Tillgänglig via <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/jP2Q4L/polisen-utreder-samband-mellan-flera-attacker-mot-judar> (25 mars 2021).

Även om det är positivt att IP-konflikten triggat mindre antisemitism i Sverige under de senaste åren innebär det såklart inte att Sveriges problem med antisemitism är lösta eller att antisemitismen i Sverige försvinner om det blir fred i IP-konflikten i framtiden. Som nämndes i början av studien är ett av antisemitismens främsta kännetecken att den är seglivad och ständigt anpassas till samtiden, vilket inte minst utvecklingen på sociala medier visar på. Antisemitism kopplad till Covid-19 är ett annat exempel på detta.¹²⁶

Det relativa lugn, med några undantag, som utmärkt IP-konflikten sedan det senaste kriget i Gaza 2014 har också bidragit till avmattningen i den IP-centriska världsbilden som vi ser i Sverige och andra delar av världen idag. Avmattningen är påtaglig och syns tydligt i den svenska politiska debatten, i mediebevakningen kring konflikten, i antalet seminarium om konflikten som anordnas på svenska universitet, i minskningen av affischering, klistermärken och klotter i Sverige angående IP-konflikten och så vidare. Det såklart svårt att på ett vetenskapligt sätt mäta graden av affischering, klistermärken och klotter över tid i Sverige som är kopplad till IP-konflikten, men det är värt att nämna att författaren till denna studie besökte Sveriges tre största städer Stockholm, Göteborg och Malmö, inklusive de mest kända utanförskapsområdena: Järvafältet (Tensta, Rinkeby och Husby) i Stockholm, Bergsjön, Angered och Biskopsgården i Göteborg, samt Rosengård och Seved i Malmö i samband med studien. På Järvafältet kunde jag inte hitta någon typ av affischering, klistermärken eller klotter kopplad till konflikten. Jag hittade en hel del pro-palestinska/anti-israeliska klistermärken i Bergsjön och Biskopsgården, samt en stor muralmålning i Biskopsgården där den kända palestinska flygkaperskan Leila Khaled finns avbildad.

Muralmålning i Biskopsgården, Göteborg, 16 mars 2021. Leila Khaled finns avbildad längst till höger i mitten. Foto av författaren.

¹²⁶ Wiman, Björn (2021). *Hatet mot judarna*. Stockholm: Fri tanke, s. 13.

I Malmö centrum finns det en del anti-israelisk affischering, klistermärken och klotter i gatubilden, men jag upplever denna som mycket mindre idag än vad som var fallet under 00-talet när jag var student på Malmö högskola. Jag såg ingenting i Rosengård eller Seved.

Möjliga trender för framtiden

- Israels nya freds- och normaliseringsavtal kan på sikt bidra till minskad antisemitism i världen då de innehåller åtagande att på olika sätt bekämpa antisemitism. I UAE, Bahrain och Marocko har åtgärder som revidering av skolböcker, högtidlighållande av Förintelsens minnesdag med mera redan införts, vilket kan få effekt på sikt.¹²⁷ Dock viktigt att påpeka att Sverige framförallt tagit emot flyktingar från de länder i Mellanöstern (Palestina, Libanon, Syrien och Irak) som i nuläget står längst ifrån fred med Israel.
- IHRA kan på sikt omdefiniera hela antisemitismdebatten från ett fokus på judar i diasporan till fokus på Israel och dess politik. Detta gäller i synnerhet om IHRA i framtiden kommer ligga till grund för lagstiftning eller arbetet mot antisemitism i skolor. Flera av IHRA:s exempel på antisemitism relaterade till Israel krockar med var den samtida debatten om IP-konflikten befinner sig just nu: diskussioner om Israel och apartheid, jämförelser med Israel och bosättarkolonialism, alltför röst för lika rättigheter och en enstatslösning i IP-konflikten, en mer kritisk syn på sionism och så vidare.¹²⁸ De flesta av de här debatterna har ännu inte nått Sverige, men lär göra det i framtiden. Även om författaren till denna studie håller med Mirjam Katzin om att det är viktigt att stärka undervisningen om IP-konflikten i svenska skolor, måste problematiken kring IHRA och vart IP-konflikten befinner sig just nu tas i beaktande i en sådan satsning.¹²⁹

¹²⁷ Se till exempel Judd, Emily (2020). "Over 1,000 Muslim leaders around the world adopt anti-Semitism definition via council", *Al Arabiya English*, 31 oktober. Tillgänglig via <https://english.alarabiya.net/News/world/2020/10/31/Muslim-leaders-around-the-world-adopt-anti-Semitism-definition-to-combat-extremism-> (25 mars 2021); Kampeas, Ron (2021). "Morocco 2nd Arab country to promote combating anti-Semitism, anti-Zionism", *Times of Israel*, 19 januari. Tillgänglig via <https://www.timesofisrael.com/morocco-2nd-arab-country-to-promote-combating-anti-semitism-anti-zionism/> (25 mars 2021).

¹²⁸ Se diskussionen på s. 11-12 i denna studie.

¹²⁹ Katzin, (2021), s. 76.

- Trots att IP-konflikten minskat i betydelse fortsätter den att vara en projektionsyta för olika ideologiska konflikter i världen, inte minst den nya identitetspolitiken.¹³⁰ Detta syns i allt ifrån Black Lives Matters plattform som talar om Israel som en ”apartheidstat” som bedriver ett ”folkmord” på palestinierna till omfamningen av Israel och judar bland delar av extremhögern.¹³¹ Det är i nuläget svårt att säga hur dessa ideologiska konflikter kommer att utveckla sig i framtiden, samt vilka roller Israel och judar kommer att spela i dem.
- IP-konfliktens minskade betydelse i världen, inklusive i Sverige, kan såklart komma att ändras. Krigsutbrott och upptrappningar i IP-konflikten har ofta kommit oväntat - från Oktoberkriget 1973, till den första intifadan 1987, till det andra Libanonkriget 2006. Precis som tidigare krigsutbrott och upptrappningar i IP-konflikten triggat antisemitism i Sverige finns det stor risk att framtida krigsutbrott och upptrappningar också kommer att göra det, i synnerhet ifall de är kopplade till de heliga platserna i Jerusalem.

¹³⁰ Neuding, Paulina (2019). ”Här är bilden både klar och komplicerad”, *SvD*, 9 juni. Tillgänglig via <https://www.svd.se/har-ar-bilden-bade-klar-och-komplicerad> (25 mars 2021).

¹³¹ Se till exempel Haaretz (2016). ”Jewish groups condemn Black Lives Matter platform for accusing 'apartheid' Israel of 'genocide'”, *Haaretz*, 5 augusti. Tillgänglig via <https://www.haaretz.com/israel-news/jewish-allies-condemn-black-lives-matters-apartheid-platform-1.5421194> (25 mars 2021).

Appendix: Exempel på antisemitism i IHRA:s arbetsdefinition

Aktuella exempel på antisemitism i det offentliga livet, medier, skolor, på arbetsplatser och inom det religiösa området kan innehålla, men är med hänsyn till det övergripande sammanhanget inte begränsade till följande:

- Uppmana till, bistå eller motivera att judar dödas eller skadas i en radikal ideologis eller en extremistisk religions namn.
- Framföra lögnaktiga, förnedrande, komprometterande eller stereotypa påståenden om judar i sig eller om judarnas kollektiva makt, såsom i synnerhet, men inte uteslutande, myten om en världsomfattande judisk sammansvärjning eller om judar som kontrollerar medierna, ekonomin, offentliga myndigheter eller andra samhällsinstitutioner.
- Anklaga judarna som folk för att vara ansvariga för verkliga eller förmodade missgärningar som begåtts av en enda judisk person eller grupp, eller till och med för handlingar som begåtts av icke-judiska personer.
- Förneka Nazitysklands, dess anhängares och medbrottslingars folkmord på judarna (förintelsen) som faktum, liksom dess omfattning och mekanismer (exempelvis gaskammare) under andra världskriget.
- Anklaga judarna som folk eller Israel som stat för själva förintelsen eller för att överdriva den.
- Anklaga judiska medborgare för att vara mer lojala mot Israel eller judarnas påstådda prioriteringar överallt i världen än mot sina egna nationers intressen.
- Neka det judiska folket dess självbestämmanderätt, till exempel genom att hävda att staten Israels existens är ett rasistiskt företag.
- Tillämpa dubbla standarder genom att avkräva Israel ett beteende som inte kan förväntas eller krävas av någon annan demokratisk nation.
- Använda symboler och bilder som förknippas med klassisk antisemitism (till exempel påståenden att judar dödade Jesus eller begår ritualmord) såsom kännetecknande för Israel eller israeler.
- Jämföra Israels nuvarande politik med nazisternas.
- Hålla judar kollektivt ansvariga för staten Israels åtgärder.